
יהודי!

תן דעתך

על מאורעות

נצרת!

ועדה ציבורית לשיחרור עצורי הממשל הצבאי

תל-אביב, מאי 1958

לאזרחי ישראל!

אזרח נכבד!

המאורעות בנצרת עוררו תשומת לב ודאגה של הציבוריות הישראלית ועתונותה. אנו חושבים לחשוב למסור לידיעתך פרטים על מה שהתרחש בנצרת וכן תגובות של הציבוריות הישראלית על המאורעות האלה. יש לפי דעתנו צורך בארגון דעת הקהל למאבק בעד החזרת הצדק וסידור העניינים, שיהלמו את תביעות הציבור ומצפוננו.

אנו חושבים שנעשה עוול גדול לתושבי נצרת והכפרים הערבים, שניסו לחוג את חג האחד במאי ושילמו בעד זה בהכאות מצד המשטרה ובמאסרים אדמיניסטרטיביים. באיגרת זאת נביא לפניך את הפרטים כהוויתם ואת התגובות של המשורר נתן אלתרמן ב"דבר", ושל הסופרים חגור ב"למרחב", ש. טבת ועוזי ושות' ב"הארץ".

אנו בטוחים, שתמצא דרך בכדי להביא בפני הגורמים, שקבעו מדיניות זו, את המחאה ואת התביעה לשחרור העצורים, הנמצאים במצב קשה והענשת האשמים.

העובדות

תשע שנים תמימות קיימה ועדה יוזמת של עסקני האיגוד המקצועי בנצרת אספות חגיגיות והפגנות לכבוד 1 במאי. גם לקראת 1 במאי זה הוקמה בנצרת ועדה יוזמת בהשתתפות עסקני האיגוד המקצועי בעיר ובסביבה, מהם אנשי המפלגה הקומוניסטית ומהם בלתי-מפלגתיים. ועדה זו פנתה לכל שאר החוגים הפועליים בנצרת בקריאה לערוך הפגנה מאוחדת של עמלי נצרת והסביבה בהתאם לאופיו של החג.

אולם החוגים האחרים לא נענו לקריאה זו. אילו היו נענים לה היתה מתקיימת הפגנת פועלים אחידה. כאשר הדבר לא נתאפשר החליטה הוועדה לקיים הפגנה לחוד וביקשה מאת המושל הצבאי רשיון להפגנה. תחילה הסכימו אנשי הבטחון לעריכת ההפגנה, אבל קבעו להעביר אותה לשעה 3 אחה"צ, דבר שעלול היה לחבל באופן קשה במספר המשתתפים בהפגנה, הבאים מכפרי הסביבה.

הוועדה היוזמת ביקשה מקצין משטרת נצרת, שגב, רשות להפגין בשעות לפני הצהריים אחרי הפגנות ההסתדרות ומפ"ם. ואמנם קיבלה את הסכמתו לכך. אבל כאשר זה האחרון התקשר עם הממונים עליו קיבל הוראות חדשות לא רק לא להסכים לקיומה של ההפגנה בשעות הבוקר, אלא לאסרה גם אחה"צ. כל הפניות מטעם נציגי הוועדה היוזמת למצוא פתרון לבעיית קיום ההפגנה, לא נשאו פרי.

הרמקול, שהודיע על ההפגנה, הוחרם ע"י המשטרה. עשרות פעילי התנועה המקצועית בנצרת נעצרו, מאות שוטרים וחיילי משמר הגבול גויסו והקיפו את העיר למען מנוע מהפלחים להיכנס העירה וכל זה עוד לפני יום 1 במאי וללא כל סיבה.

וככה כותב על הכנות המשטרה עתון "מעריב" מיום 2 במאי: "חרש הוועקו כל שוטרי התחנות ויחידות משמר הגבול שבמחוז הצפון; חרש נעו בחשכת-הליל עשרות המכוניות עמוסות מאות שוטרים חמושי האלות והמגינים וחובשי הקסדות, מכל צד לעבר נצרת; חרש התארגנו והתמקמו בחצר ה"מוסקוביה", המוקפת חומה; חרש הוצבו המחסומים מסביב לעיר, וחרש עובדו התכניות המדוקדקות לדיכוי כל "מלחמת באריקאדות" קומוניסטית מיד עם מתן האות הראשון. עם שחר הושלמו כל ההכנות ונצרת היתה עיר נצורה."

... "מפקדת הנפה כולה עקרה אותו יום מעפולה לנצרת והקימה מעין, מטה קרבי, נייד, ממנו פיקד המפ"ן עצמו, סמ"מ יעקובי על כל המבצע. ומעל למטה קרבי זה עמד מטה יותר גבוה בבניין הקישלה, שבמעלה העיר, מקום משכנו של המושל הצבאי

בצפון, שם התכנסו מבעוד בוקר כל אנשי הצמרת בשלטון הצבאי והאזרחי, שזיקה להם לענייני המיעוט הערבי.

בבוקר ה-1 במאי התקהלו אלפי עמלים ופלחים בכיכר העיר בנצרת וחבר הכנסת ת. טובי דיבר לפנייהם והביע דברי-מחאה נגד איסור ההפגנה והמעצרים האדמיניסטרטיביים. המשטרה פיזרה באכזריות את הקהל ללא כל התגרות מצד הנאספים. באותה השיטה של התקפה באלות נהגה המשטרה לגבי כל התקהלות של אנשים אחדים, שקראו קריאות לחיי האחד במאי.

כידוע, עצרה המשטרה את חבר הכנסת ש. מיקוניס, אשר דיבר אל הפועלים ברחוב על האחד במאי ושיחררה אותו כעבור זמן קצר.

בשעות המוקדמות של הבוקר עצרה המשטרה למעלה ממאה איש, בחלקם אנשים שהיו ברחוב ובחלקם אנשים שהוטרים הוציאו מן הבתים ואשר כלל לא השתתפו בשום התקהלות. התושבים, שהותקפו על-ידי השוטרים באורח פתאומי, התגוננו, רבים מהם נפצעו, כמה פצועים קשה.

בנצרת אסרה המשטרה 123 אנשים, בנייהם 13 נערים בגיל 12—16 וכן זקנים בגיל 80. כן נעצרו עשרות אנשים בדרך לנצרת ומנצרת. המאסרים נמשכים והקיפו מקומות נוספים, כמו אום אל-פחם וכפרי הגליל. מספר הנעצרים מגיע ל-350 איש, ביניהם רבים, שלא השתתפו בכלל בשום התקהלות ולא יצאו מפתח ביתם ולא היו אפילו במקומות בהם התרחשו המאורעות. עצורים רבים עונו ע"י מכות אכזריות, שריפת עור בסיגריות ובגפרורים; ילדים הוכו בפני הוריהם.

כידוע, 22 שנאסרו עוד לפני ההפגנה, צפויים למאסר עד 3 חדשים, לפי המלצת כוחות הבטחון.

אחרי המעצרים נשארו מאות משפחות ללא מפרנסים: נשים בודדות שבעליהן נעצרו, אמהות ואבות, אשר בניהם ובנותיהם יושבים במעצר, ילדים והורים זקנים מופקרים לרעב ולסבל. ברוב המקרים לא ניתנת להם האפשרות להיפגש עם העצורים, אפילו עורכי-הדין של העצורים יכולים בקושי רב להיפגש עם מרשיהם. מעמידים המוני-עצורים בפני בתי-דין צבאיים, בהם אפשר לשפוט בלי להשתמש בהוכחות. העצורים תובעים לשחרר אותם או להעמידם בפני בית-דין אזרחי.

אלה הן העובדות.

התגובות

והנה כמה מן התגובות בעתונות:

ש. טבת

אילו הייתי ערבי

אילו הייתי ערבי, תושב ישראל, הייתי מפגין עם מק"י, ב-1 במאי, או בכל יום אחר, בנצרת, או בכל נקודה אחרת בתחום הממשל הצבאי. בעיקר הייתי עושה כך, אילו הייתי ערבי שאדיר רצונו להיות אזרח ישראלי שווה-זכויות.

כך הייתי עושה אפילו ידעתי ידוע היטב את כל כוונותיה

הזרות של מק"י. שכן בארצנו היא הכלי היחיד, היציב וחסר-פניות, שניתן להסתייע בו לניתוח הממשל הצבאי ולהחלפתו במשטר דמוקראטי לאזרחים ישראלים שווי-זכויות, בני כל העדות וכל הדתות. ברם, אין פלא שהייתי כך כערבי. זוהי גישה שכיחה שהוכחה הטובה היא גידולה הבלתי-פוסק של מק"י בקרב תושבי תחום הממשל הצבאי. גם בקרב ידידי אין אחד שלא יסכים, לפחות בסתרי לבו, שמק"י מציעה כרגע את הדרך היחידה לפתרון בעיותיו היותר דוחקות וחיוניות של המיעוט הערבי.

על כן רצוני לומר כאן שכישוראליי-יהודי אני מתיחס באהדה רבה למפגניה של מק"י, כביטוי של מחאה נגד המדיניות השוררת כלפי המיעוט הערבי. יודעני שהמשפט אינו מסויג דיו ובחספוסו הוא עשוי להצמיח משמעויות ממשמעויות שונות. אף-על-פי-כן, תהיה מק"י בכללה כלי של רשע, בעניין המיעוט הערבי היא כלי של צדק. יהיו המפלגות הציוניות בכללן כלים של צדק חברתי ולאומי, כלפי המיעוט הערבי הן כלי-רשע ועוול.

הממשל הצבאי הוא האשיה המרכזית של המדיניות הרשמית כלפי המיעוט הערבי, ורק בתור שכזה הוא מעניין אותנו. שכן אפשר להסכים לממשל צבאי, ולעוול הנובע ממנו, כל עוד קיומו ארעי והכרחי, כפרק בתכנית מוגמרת וכמעבר לחיים דמוקראטיים מלאים. אבל במדיניות הרשמית, הממשל הצבאי הוא סוף פסוק. ממנו והלאה אין דרכים. ככל שהעין יכולה לראות אין ממנו מוצא ואין הוא פרק חולף מתוך שאין לו המשך. המדיניות הרשמית היא כולה חוסר מדיניות. אבל היותה כזאת אינה עושה אותה תמימה. אדרבה, חוסר התכליתיות, היעדר המטרות וחוסר התוחלת שבה טובעים עליה גושפנקה של אכזריות ושל חמסנות; שהעוול הנגרם בגללה הוא עוול-חינם, שהחרות היא הנחמסת, לא רק חופש-התנועה.

עשר שנים חיים עמנו בארצנו אנשים הכלואים, נשים, גברים וטף, כקופים בגן-החיות. הכל משתדלים לרכך את מר גורלם, כלפי נפשם, כלפי זולתם, מתוך ההתנחמות האווילית שסל מזונם משתפע והולך ומגוריהם משתפרים ומתרחבים. בית-כלא שקירותיו שקופים טוב אך במעט, נדמה לי, מזה המוקף חומות אבן.

ההצדקה העליונה למדיניות הרשמית היא מצב הבטחון. זה המס ליבם של הנוקשים בתביעות לפתרון בעיותיו של המיעוט הערבי, בין שותפי הקואליציה, או לפחות הצר והאט את צעדיהם. אכן מצב הבטחון של ישראל בידוע שלעולם אינו טוב. דווקא ומשום כך עלינו לבחון אם אי-אפשר, במחיר מסוים, להימנע מהאנומאליות השונות שהוא זורע בחיינו, העלולות, אם תתמדנה, להיות רוחנו ודיוקננו.

דומני שקיומו של מיעוט משולל חרות, שהישגי זכויות המדינה הם בתמידות מעל להישג ידו, שחלקו בתרבות ובחינוך ובהשכלה מקופח — הוא אנומאליה, להשתמש בלשון עדינה, שגם לה אסור לנו להסכים בשום פנים ואופן. לא יוכל לגדול כאן עם מתחדש, בעל חוש מפותח לצדק ולשוויון זכויות. כל עוד הוא סוגר בתוכו מיעוט חלש ומקופח. חושבני שגם כאן התפרצות החוצה, אל השטח הפתוח, היא שתביא את הפתרון הרצוי והמתאים לדמוקראטיה שלנו, ולא תיחום של ממשל צבאי, שהוא סוגר ומכנס את המיעוט. חרות מלאה, שתביא בהכרח לפרולטאריזציה של המיעוט הערבי ועל-ידי כך גם את הפצתו באוכלוסיה היהודית, היא ורק היא יכולה לבוא בחשבון כפתרון מלא של בעיית המיעוט, כפתרון שנוכל לחיות בכפיפתו בכבוד וללא רגשי מוסר כליות וחרטה.

מהומות נצרת

א

הסדר הושב על פנו. וכעת לו יקום האורח היהודי
וילקום השוטר היהודי. לשאל את תופשי-ההכה:
האמנם רק אותם מפגינים-ערביים, שחרסו וסקלו, יתנו דין
על מלחמת הרחוב שנאינו מנגד?

לא! אותו ערבי אלמוני שקלל ורגם בחמת-חרוק-שן
הכה והכה ונגבר למכונית-השוטר הנסקלת
הוא בעצם, על צד האמת, היחיד שאיננו אשם
באותה מצרבלת חמות —
אף כי הוא היושב בקלא.

ב

עוד נמשכת אי-שם הרגעת מהומות האחד-במאי.
במאמים אדם עצורים, חפוישים ומצוד. עוד לוחש הרמץ.
המהומה — פרי שסוי קומוניסטי? נכון. השסוי הוא במאי.
אף המרי, המסאח, הקללה — לא היו ראיה מבזמת...

המהומה — פרי שסוי קומוניסטי. נכון. אף מה שרש הפרי?
האמנם רק שסוי נחסל? סוף פסוק ודעתנו נחה?
האמנם אין חובה על מחסינו, ממחי הטפול במעוט-הערבי,
להוכיח שאין המה צד
באותה מצרבלת צפויה ומכרסת?

ג

שנים של שגרה וגריסת-מסכמות בשאלת המעוט הערבי במדינה.
שנים של שטה שקפאה על שמרים, של יעוץ יחיד-קו ויחיד-דרך.
בשאלה אשר אין כמותה עשויה לנסות בחדר צפרנה ושנה
את תוכו-וכרו של העם וצדקת-תולדותיו הנגזרת.

שנים של דשדוש ללא יצר פריצה אל מחוץ להרגל וצרות משעוליו.
בשאלה שהיתה צריכה להעיד — כי לכך יצדקה! —
על יתרון מנהגו של שלטון יהודי לצמת מנהגו של עולם!
בשאלה אשר אין כמותה משועה לדמיון ותנופה ושאר-רום!

בן. ידענו היטב: יש בלב ערביי מדינת ישראל
גחלים שלא שום „שאר-רוח“ יפיג את חמן שמטבע.
יש מקנות וקרונה של תכוסה. יש מקנות שלטון זר ומקנות ציר ותל
שקיו לזולת לנחלה. לא השפיעו את זאת שום פתוח ונשפז.

וידענו גם זאת: יש סגים וכבלים של הכרח וחובה.
אשר כל המבקש לסלקם במחיר מבקש לגדע
תדות בשחון-יסודי. דורש טוב הוא ולא לטובה
ואשרי הנכול וכופר בשמירה אשר בה הוא בוטח...

למשל: אם אפילו יחלט על בטול הממשל הצבאי
לא אדע אם רשאי מי בינינו לקום עד בוא-יום ולתבצ
כל מלא חפש תנועה לערבים במושבות היהודים... מי יהיו
ניאמר „אנכי אחראי“... אחראי לא בפה כי בפעול!

וכל מה שאפשר לשנות, והכרח לשנות — עד היסוד —
גם בנהל וגם בגישה (על כללה ופרטיה גם יסוד)
גם בכל משגינו מאז בשאלה הצורכת הזאת.
הוא כה רב עד כי כל השקיה היא סטאת שאיננה נסלחת!

מה שיש לשנות הוא יסוד הגישה הנוכחת יום-יום
השפלה ובווי ומרורים. המצירה ומלכה בכתפום
את גחלי הטינה הטבצית. פן חלילה תחלש ותדם
ותקרה במקצת עם הזמן בלי צלות חדשות לטפוס.

מה שיש לשנות הוא הקו. כל הקו (זה משג מצרף
אך מאד מחשי). כל הקו ההופך זה שנים צשרת
את צבור הערבים במדינה לצבור מגדה ומשפל.
מגדה ונדרה! זה מריו וקולו שפרצו בנצרת!

השסוי עוררו. אמןם בן. אך מרגע קימו על צמדו
לא היתה חמתו חמת שוא. ונוסיה, למרבה הפלא,
כי אנהנו נרמנו לכך שהצדק הנה צמדו...
והצדק יהיה צמדו עד לבוא התמורה המיחלת.

זהו לקח נצרת. חקות עם-נעם גם עלינו חלות
ומעוט מדבא וצודק — זאת נאמר ונדקדק במלינו —
הוא מעוט ההופך את הרב לצבור של קסדות-נאלות. —
לו נסיר בעוד-עת את סמן ההפך הלזה מעלינו!

נתן א.

לאחר נצרת ואום אל־פחם

מעניין לעניין באותו עניין

כבר נאמר בפעם האלף, כי יש לבדוק את עניין הממשל הצבאי. אומרים — בדקו אותו ואין טעם לבדוק מחדש. נדמה לי שיש טעם לבדוק מחדש. מתקבל מצב מוזר למדי. רוב המפלגות הפוליטיות מתנגדות להמשך פעולתו של "הממשל" כפי שהוא וגם בקרב המפלגה הגדולה ביותר ישנם חוגים הטוענים, כי יש לבצע רביזיה, אך העניין לא זו, או זו בעצלתיים מתוך חוסר בטחון וחוסר החלטיות.

האם מתנגדות המפלגות לממשל משום שהן רואות בו מכשיר בידי מפלגה, או הן משוכנעות, כי לא זו הדרך להבטחת בטחונה הפנימי של ישראל ולפתרון בעיית יחסי העדות בתוכה? נקבל את הגירסא האומרת: חלקים רחבים בציבור הישראלי אינם משוכנעים, כי זו הדרך ואין אחרת בלתה.

יש לבדוק את הדברים מחדש, לאחר נצרת ואום אל־פחם. יהיו שיאמרו לך: ההפגנות והאבנים וההסתה וכו' מוכיחות שיש להחזיק את הרסן "קצר". ויהיו שיאמרו לך: אווירת דיכוי והשפלה מעוררת רוח־מרי ויאוש ומסייעת לאויב.

אין העניין יכול להצטמצם בבעיות הבטחון בלבד. השאלה חייבת להיות נדונה במגעה הרחב עם כל תחומי חיה של ישראל — בטחון, חינוך, איגוד מקצועי, מוסר, עתיד היחסים בינינו ובינם בישראל ובמזרח וכו'.

אין זה עניין למומחים. כל הכבוד להם, אך אלה בהכרח דנים בדברים מנקודת מבט מצומצמת.

בפעם האלף מתברר לנו, כי איננו יודעים כיצד "לאכול" את "השאלה", משום כך פותרים אנו אותה פתרונות זמניים, "מקפיי־אים", שאינם לופתים את השורש.

יש טעם לומר את הדברים דווקא בשנת העשור, שיש בה משום סיכומי־דרך חלקיים.

הבה נבדוק ביושר ומתוך אומץ לב וחוסר שיגרה את העניין. נראה במה מצליח הממשל ובמה נכשל, מה מעמד המיעוט כלפינו לאחר עשר שנים, מהן הדרכים בהן נלך לקראת העשור השני, ושוב לא בתחום מצומצם של בעיה בטחונית, אלא בנסיון לפתור בעיות לאומיות מסובכות שטרם פתרנו אותן.

אין לנו מנוס מבדיקה יסודית ואכזרית של העניין.

כותב הטורים האלה קורא ברציפות את הירחונים "מאזניים" ו"מולד". האחד כתב־עת רשמי של אגודת הסופרים העברים, השני מדפיס מדי פעם בפעם דברי סופרים ופובליציסטים חשובים. אינני זוכר בעת האחרונה מאמר פרי עטו של סופר עברי או איש־רוח בעל רמה, שינסה להרים את המשא הכבד הזה ששמו "הבעיה הלאומית בישראל". הסופרים העברים בחלקם הגיכר "נייטראליים" הם. אך העניין חורג, רבתי, מטיפולו הבלעדי של משרד־הבטחון.

הכל קשור בכלל, בעיות בטחון בבעיות האיגוד המקצועי וההסתדרות ובמגמות החינוך והתרבות וכו'.

אנו מפרידים בין הדבקים. יד ימין נוגדת ליד שמאל ופעולות

חיוביות ביותר של שרותי תברואה וחינוך והעלאת רמת-חיים מתנגשות בפעולות אפליה ודיכוי. כלום על הלחם לבדו יחיה האדם? נצרת ואום אל-פחם הן אותות אזהרה. אנו מזהים את הנגע, אך אין בידינו תרופה לחליים.

לפני הבחירות, אני מוכן לתת את ראשי, נציף אותם בהבטחות ונפנה לראשי החמולות, וקצת נלחץ פה ושם וכו', ורבים מאתנו יוסיפו שקר על כזב.

שמא הגיעה העת להעלות את הנידון בפורום העליון של דעת-הקהל העברית, שמא הגיעה העת לדון בשאלה על כל היקפה?! לא, העניין איננו מסתכם בסעיף "הממשל הצבאי". אם כי כדאי להתחיל בו.

9.5.58 — "למרחב"

עוזי ושות'

נוסח-הסברה לתיירים

אפרים, איש-תרבות ובעל-מניות, כותב לי: אתם מתלבטים עכשו, בשנת העשור, איך להסביר לתיירים כמה בעיות במדינה. אמש חזרתי לארץ, במקרה, ומצאתי שאשתי הזמינה למסיבה כמה תיירים, שפנו אלי בשאלות והיתה לי הזדמנות לענות ולהסביר. למשל, תייר אחד שאל אותי איך זה ייתכן במדינה דמוקרטית שבנצרת אסרו מאות אנשים בלי משפט, על סמך חוק מנדטורי למניעת פשעים.

אז קודם כל הכחשתי את זה. זהו שלב ראשון בהסברה ותעמולה. אחר-כך הוא הביא הוכחות שהכחשותי אין להן יסוד, ואז עברתי לשלב השני של ההסברה. הוא טען שאסרו זקן בן 83, מפני שחיפשו את בנו הקומוניסט ולא מצאו אותו. כמו-כן אמר שעצרו ילד בן 14, מפני שלא מצאו את דודו, שהוא מזכיר הקומוניסטים באיזה כפר.

על זה הסברתי לו שהערבים הם עם פרימיטיבי, והנה אצל האסקימוסים למשל, אוכלים את הזקנים, ולכן כשמדובר במעצר ערבי בן 83, אי-אפשר לחשוב על זה בקטיגוריות אירופיות. כי אצל הערבים ההשקפות פרימיטיביות. מה שנוגע לילד בן 14, הסברתי לו על תמותת-התינוקות הגבוהה בקרב הערבים, ועל הילודה הגבוהה. כך, שמאסר של ילד או שניים לא משנה את התמונה הכללית. אחר-כך עברתי לשלב השלישי, והסברתי לו שאם יהיה שלום במזרח-התיכון, מקרים כאלה יפחתו בהדרגה ובקצב גובר והולך.

15.5.58 — הארץ

יהודי!

רבים לפני מלחמת העולם השנייה חוו על בשרם את טעם הרדיפות, שרירות-הלב והדיכוי הלאומי. לא היינו רוצים, שחיים משפילים כאלה יהיו לבני המיעוט הערבי במדינת ישראל.

מתוך חרדה עמוקה לעתיד היחסים בין היהודים והערבים בארצנו, מתוך הרצון העז ליצור יחסי שוויון וידידות בין היהודים והערבים, הננו חושבים להכרחי לתבוע את הפסקת הרדיפות כלפי התושבים הערבים, את הפסקת מעשי השרירות, שהתרחשו בישובים הערבים בארצנו במשך השבועיים האחרונים.

אנו עם, שהתנסה בסבל ובפרעות. לא פעם האשימו אותנו שלטונות בארצות אירופה לפני מלחמת העולם השנייה במעשים שונים נגד השלטון, בשעה שהאמת היתה הפוכה.

האמת היתה שהשלטונות היו רודפים את המיעוט הלאומי היהודי. בתור בני עם נרדף לא נוכל להשלים עם רדיפות ונגישות מצד השלטונות כלפי המיעוט הלאומי הערבי ועם הנימוקים שהשתמשו נגדנו הכוחות האפלים בארצות שונות בעולם.

אנו פונים אליך, אזרח ישראל:

הרם קולך לשחרור העצורים!

אל תהיה אדיש ושאנן! יהא צדק בישראל! יוחררו העצורים לבני משפחותיהם ולבתיהם!

יהודי! הרם קולך!

הוועדה הציבורית
לשחרור עצורי הממשל הצבאי

תל-אביב, מאי 1958